

Preek gehouden op 29 september 2024
in de Westerkerk Amsterdam
Markus 8:27-33, Cantatedienst
door ds. Herman Koetsveld

We hebben vorig jaar gevierd dat de Cantatediensten 70 jaar bestaan en dat viel samen met de 600^e editie van deze bijzondere diensten waarin de Cantates van Johan Sebastiaan Bach doorgaans de hoofdrol spelen. Maar ook vandaag is er sprake van een bijzondere historische samenloop van muzikale omstandigheden. De Cantate van vandaag 'Herr Christ, der einge Gottessohn' werd namelijk precies 300 jaar geleden in de Thomaskirche in Leipzig uitgevoerd als kloppend hart van de Lutherse liturgie.

Het is een zogenaamde koraalcantate, omdat hij gebaseerd is op een toenmalig bekend kerklied. En laat nu het koraal waaraan deze Cantate zijn naam dankt 500 jaar geleden geschreven zijn door de toen 20-jarige dichteres Elisabeth Crüçiger. Het werd opgenomen in het eerste liedboek van de lutherse reformatie, uitgegeven in Erfurt, 1524 dus. Een jonge vrouw, zo'n prachtig lied.....Luther, de samensteller van dit liedboek zette zijn eigen naam eronder. Mannen....je moet altijd blijven opletten met die types.

Maar bij de 8^e editie kwam onder het lied de naam van de dichteres te staan. Kortom: we vieren vandaag 300 jaar koraalcantates van Bach en 500 jaar protestants liedboek. En wie afgelopen dinsdag bij de opnames van Nederland Zingt hier in de Wester aanwezig was heeft ervaren hoezeer wij met klassieke, maar ook met nieuwe liederen ons in deze schatrijke traditie blijven aansluiten, zo ook vanmorgen dus.

Herr Christ, der einge Gottessohn. De dichteres valt met de deur in huis: Jezus van Nazareth is de enige zoon van God; uit God 'ontsproten', Het is een van de antwoorden op die vraag: 'Wie zeggen de mensen dat ik ben?', zo wordt in het evangelie verhaald hoe Jezus deze vraag aan zijn leerlingen stelt. In zekere zin geeft het hele Nieuwe Testament van voor naar achteren tal van antwoorden op deze centrale vraag waar heel het christelijk geloof om draait: Wie is Jezus? Wat is zijn betekenis? Wat is zijn dragende geheim dat mensen van alle tijden, talen en culturen blijft bezighouden?

'Wie zeggen de mensen dat ik ben?' Er worden eerst namen genoemd door de leerlingen: Johannes de Doper, Elia, of een van de profeten.

Even tussen haakjes: mensen die in reïncarnatie geloven zien in dit antwoord een bewijstekst dat ook de Bijbel de gedachte voorkomt dat er een jouw leven een voortzetting van een vorig leven zou kunnen zijn. Die vlieger gaat dan voor de naam van Johannes de Doper al weer niet op, want hij was immers een generatiegenoot van Jezus.

Eerst die cirkel van antwoorden ruim getrokken. Zeg, vanuit de buitenring: wat zeggen de mensen van mij? Beeldvorming die nooit meer gestopt is. Een heel goed mens. Een revolutionair. Partijganger van de armen. Een spirituele leermeester. Een dromer. Een wonderdoener. Een profeet. Een maatschappijcriticus pur sang. Een slachtoffer van de heersende orde. Een wereldverbeteraar. Enzovoort, enzovoort.

Maar dan dichterbij, de binnenkantvraag: 'Maar jullie, maar jij, wie zeg jij dat ik ben?' Genoeg gepraat over imago's, over beeldvorming, over oordelen van afstand. Wat hebben we eraan? Het lijkt erop dat in onze tijd en in onze samenleving juist daar alles om draait: om beeldvorming en het manipuleren daarvan. Verkiezingen: miljoenen, miljarden voor spotjes voor de strijd om de beeldvorming. Maar jij, wie zeg jij dat ik ben?

De messias, roept Petrus. Die mens van God, die gezalfde, die de bevrijding zal brengen. Die de toekomst zal openen naar dat zo lang verwachte rijk van vrede. Die ene, die namens de Eeuwige de macht van de geweldenaars zal doorbreken en door wie dat visioen – weet je nog? – dat visioen dat de zwaarden zullen worden omgesmeed tot ploegscharen dichterbij zal brengen. Dat ben jij, Jezus. Dat ben jij!

En Jezus, hij ontkent noch bevestigt die hoopvolle uitroep van Petrus. Maar hij verbiedt er over te spreken. Waarom? Omdat hij weet dat Petrus ook over dit beeld van de komende Messias een eigen invulling heeft: die van de revolutionair die met geweld de zo gewenste omwenteling tot stand zal brengen.

Maar dan begint Jezus zijn invulling te geven. Hij noemt zich de zoon van mensen. Een titel uit het boek Daniël, mensenzoon. Ja, die mens die de Eeuwige hier vertegenwoordigt, present stelt, handen en voeten geeft, kortom volop mens laat zijn. En ja, dan dus ook het lot dat ook vandaag het lot is van tallozen zal ondergaan: die van het lijden en de onschuldige dood. Maar ook: dat dat niet en nooit het laatste zal zijn, maar dat er een derde dag van opstanding zal zijn. Van hernieuwd leven. Van herschepping.

Maar dat laatste horen Petrus en zijn collega-leerlingen al niet meer. Geschokt als zij zijn door de woorden waarmee Jezus zelf de vraag naar zijn 'zijn' beantwoordt: mensenzoon, lijden, sterven en opstaan.

Zoon van God, die titel is na Jezus' dood en opstanding in de vroege kerk steeds belangrijker geworden. Eeuwenlang, nou ja, eigenlijk dus tot op vandaag is er die vraag hoe de verhouding tussen God en Jezus te verstaan is. De kerk heeft er in het verleden buitengewoon ingewikkelde dogma's voor geformuleerd. Welke woorden er voor handen zijn om het geheim van zijn diepste identiteit: die van zoon van mensen en zoon van God volledig in elkaar verweven. En wel zo, dat hij tot de verbeelding en tot het hart blijft spreken.

Dat hij het woord blijkt dat blijft aanspreken. Dat zijn uitnodiging hem te volgen mensen tot navolgers maakt. Dat zijn liefde muren tussen mensen neerhaalt. Dat zijn vergeving een ongekende nieuwe ruimte schept. Dat zijn machteloosheid ontwapent. Dat zelfs zijn lijden en sterven troost en heling brengt. Dat zijn Geest mensen tot een werkelijke verbondenheid met elkaar brengt. Dat zijn leven al onze gebruikelijke ordeningen van hoog en laag, van eersten en laatsten ondersteboven keert.

Herr Christ, der einge Gottessohn, bezingt het Westerkerkkoor. En straks, bijna aan het einde van de dienst antwoorden wij met woorden van grote dank: 'Nu hebt Gij zo mijn hart gewend, dat ik U heb herkend'. Dat dat voor een ieder van ons, voor onze gemeente, voor stad en land, voor onze wereld snakkend naar verlichting en vrede waar mag worden. En dat een ieder van ons in navolging van Jezus dat ook mag weten, vertrouwen, omarmen: ook in ben een dochter, een zoon, een kind van God.

Vandaag, morgen en alle dagen van ons leven. Godzijdank! Amen.